

Sygn. akt V AGa 387/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lipca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Tomasz Pidzik
Sędziowie :	SA Katarzyna Żymełka SA Dariusz Chrapoński (spr.)
Protokolant :	Barbara Franielczyk

po rozpoznaniu w dniu 7 lipca 2020 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w G.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w C.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 29 maja 2019 r., sygn. akt XIII GC 212/17

1. oddala apelację;
2. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 4.050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Katarzyna Żymełka	SSA Tomasz Pidzik	SSA Dariusz Chrapoński
-----------------------	-------------------	------------------------

Sygn. akt V AGa 387/19

UZASADNIENIE

Syndyk Masy Upadłości (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w G. w pozwie skierowanym przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w C. domagał zasądzenia kwoty 131.611,10 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych wraz z kosztami zastępstwa procesowego.

Powód wskazał, że upadła spółka zawarła z pozwaną umowę faktoringu niepełnego, w ramach której pozwana zobowiązała się do wykupu wierzytelności wobec dłużnika – (...) Spółki (...) ((...)) S.A. Upadła posiadała wobec (...) S.A. wierzytelności objęte trzema fakturami, z których do rozliczenia pomiędzy stronami pozostaje dochodzona kwota. Pozwana zawarła w dniu 21 marca 2016 r. z wierzycielem upadłej – Fabryką (...) S.A. umowę zakupu wierzytelności, na mocy której nabyła wierzytelność wobec upadłej z faktury nr (...) w wysokości 118.868,63 zł wraz z odsetkami, a następnie dokonała jej potrącenia, czego powód nie uznał z uwagi na niedopuszczalność potrącenia z art. 94 ust. 1 pr.up.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenia kosztów procesu.

Pozwana podniosła, że potrąciła wzajemne wierzytelności e-mailem za pośrednictwem systemu informatycznego. Niezależnie od tego pozwana podniosła, że w ramach postępowania upadłościowego dokonała zgłoszenia przysługujących wierzytelności, dokonując ponownego potrącenia wzajemnych wierzytelności. Jej zdaniem nie występowały ograniczenia potrącenia, gdyż nie wiedziała o niewypłacalności powodowej spółki.

Wyrokiem z dnia 29 maja 2019 r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 131.591,10 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych oraz kosztami procesu w wysokości 12.221,99 zł, oddalając powództwo w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 12 marca 2015 r. upadła zawarła z pozwaną umowę faktoringu niepełnego, na mocy której pozwana zobowiązała się do przyjmowania do obsługi faktoringowej wierzytelności faktoranta. Strony ustaliły wynagrodzenie za obsługę faktoringową w wysokości 0,076% dziennie netto od wartości wierzytelności. Zgodnie z Ogólnymi Warunkami Umowy Faktoringu Niepełnego „okres karencji” był to okres od dnia wymagalności wierzytelności określony na fakturze do pierwszego dnia „okresu regresu”. „Okres regresu” był to okres czasu po zakończeniu okresu karencji, w którym faktorant zobowiązany był zapłacić za dłużnika zobowiązanie wynikające z wierzytelności. Obsługa faktoringowa wierzytelności trwała od jej przejścia do dnia zapłaty, lecz nie później niż do ostatniego dnia okresu regresu. Jednym z warunków przyjęcia wierzytelności do obsługi faktoringowej było przekazanie prawidłowo wypełnionego protokołu przekazania wierzytelności. Przyjęcie wierzytelności następowało przez wypłatę zaliczki, o której mowa w punkcie 5 ust. 1 OWU. W przypadku spłacenia przez dłużnika całości lub części wierzytelności na rzecz faktoranta, zawiadamiał on o tym pozwaną przesyłając jej powiadomienie o zapłacie. Najpóźniej do trzech dni od spłaty zobowiązania przez dłużnika na rzecz faktoranta, faktor miał zapłacić mu równowartość otrzymanej zapłaty od dłużnika. Za zapłatę przez dłużnika rozumiano również potrącenie lub kompensatę wzajemnych zobowiązań. Zgodnie z pkt 5 ust. 1 OWU nie później niż w ciągu 3 dni od dnia otrzymania protokołu przekazania wierzytelności wraz z załączonymi każdorazowo cesją wierzytelności i kopiami faktur, których odbiór dłużnik potwierdził, faktor przyjmował wierzytelności wypłacając faktorantowi zaliczkę, określoną jako procent wartości wierzytelności przedstawionych do faktoringu. Pozostałą wartość wierzytelności pomniejszoną o należne faktorowi wynagrodzenie, faktor wypłaca faktorantowi w ciągu trzech dni od daty uzyskania zapłaty całości wierzytelności od dłużnika (pkt 5 ust. 2 OWU). Wynagrodzenie faktora za obsługę faktoringową obliczane było jako procent od wartości obsługiwanych wierzytelności za każdy dzień obsługi i było liczone od dnia wypłaty zaliczki do dnia zapłaty za wierzytelność, lecz nie później niż do ostatniego dnia okresu regresu. W dniu 29 kwietnia 2015 r. strony zawarły aneks nr (...) do umowy faktoringu, w którym zmieniły § 4 umowy w ten sposób, że ustaliły, iż wymiana oświadczeń woli za pomocą faksu lub poczty elektronicznej była jednoznaczna z zachowaniem formy pisemnej. Jednocześnie faktorant zobowiązał się do wysłania oryginałów aneksu drogą pocztową do dwóch dni od dnia wymiany dokumentów za pośrednictwem faksem lub poczty elektronicznej. Na podstawie kolejnego aneksu strony postanowiły, że korespondencja elektroniczna stron uznawana jest jako przekazana oficjalnie drugiej stronie, pod warunkiem uzyskania potwierdzenia odczytu wiadomości przez adresata.

Pozwana bardzo szczegółowo badała sytuację finansową upadłej przed zawarciem umowy. Również w trakcie jej wykonywania sprawdzała kondycję finansową, a upadła przekazywała dokumentację, w tym o dłużnikach i wierzycielach. Pozwana zwracała się do upadłej także o udzielenie informacji dotyczących zobowiązań upadłego wobec ZUS i US, a także poziomu sprzedaży i salda rozliczeń z kontrahentami. Ponadto zwracała się o przedstawienie sprawozdania finansowego za 2015 r. Przy zawieraniu umowy faktoringowej sytuacja ekonomiczna upadłej została oceniana przez pozwaną jako zła. W tamtym okresie upadła posiadała jednego kontrahenta i była to (...) S.A. Na przełomie kwietnia i maja 2015 r. upadła płaciła częściowo spółce (...), ale nie spłaciła całości zadłużenia. Pozwana posiadała wiedzę o istnieniu tego zadłużenia. Wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony w dniu 4 sierpnia 2015 r. i wówczas pozwana ponownie sprawdzała sytuację finansową upadłej. Kolejne badanie odbyło się w październiku 2015 r. Wówczas też odbyło się spotkanie, na którym była mowa o pogorszeniu się sytuacji upadłego i o zmniejszeniu udziału pozwanego w finansowaniu działalności upadłego.

Upadła wystawiła w dniu 6 października 2015 r. na rzecz dłużnika ((...) S.A.) fakturę nr (...) opiewającą na kwotę 102.090 zł brutto z terminem płatności 120 dni od otrzymania faktury, co nastąpiło 9 października 2015 r. W dniu 26 października 2015 r. strony zawarły umowę cesji wierzytelności objętej powyższą fakturą, dłużnik wyraził zgodę na przelew. Z protokołu przekazania wierzytelności wynikało, że termin zapłaty faktury upływał w dniu 6 lutego 2016 r., koniec okresu karencji przypadał na 20 lutego 2016 r., a wartość dyskonta za każdy dzień wynosiła 49 zł netto, tj. 60,27 zł brutto, zaś 50% wartości faktury wynosiło 51 045 zł. Kolejna faktura nr (...) została wystawiona w dniu 2 listopada 2015 r. na kwotę 120.786 zł z terminem zapłaty 120 dni od otrzymania faktury, co nastąpiło 2 listopada 2015 r. Z protokołu przekazania wierzytelności wynikało, że termin zapłaty faktury upływał w dniu 1 marca 2016 r., koniec okresu karencji przypadał na 15 marca 2016 r., a wartość dyskonta za każdy dzień wynosiła 57,98 zł netto, tj. 71,32 zł brutto, zaś 50% wartości faktury wynosiło 60.393 zł. Strony zawarły umowę cesji wierzytelności objętej powyższą fakturą, a dłużnik wyraził zgodę na przelew. W dniu 6 listopada 2015 r. pozwana zapłaciła na rzecz upadłej zaliczkę faktoringową z faktury nr (...) w wysokości 60.393 zł. W dniu 3 grudnia 2015 r. upadła wystawiła dłużnikowi fakturę o nr (...) opiewającą na kwotę 48.511,20 zł z terminem zapłaty 120 dni od otrzymania faktury, co nastąpiło 3 grudnia 2015 r. Strony zawarły umowę cesji wierzytelności objętej powyższą fakturą, a dłużnik wyraził zgodę na przelew. Pozwana informowała upadłą drogą poczty elektronicznej o braku otrzymania od dłużnika faktoringowego zapłaty z tytułu faktur nr (...), (...) i nr (...). Pozwana wystawiła na rzecz upadłej fakturę nr (...) na kwotę 779,24 zł, nr (...) na kwotę 7.353,42 zł oraz nr (...) która opiewała na o zł, z uwagi na zapłatę przez upadłego kwoty 6.278,54 zł z tytułu wynagrodzenia. (...) S.A. przelała środki na rachunek upadłej zamiast na rachunek pozwanego, pozwana zwróciła się o zwrot tych środków. Upadła nie mogła ich jednakże przelać z uwagi na zajęcie egzekucyjne rachunku bankowego i należało się zwrócić do organu egzekucyjnego o zwolnienie przelanej kwoty 149.103,38 zł z zajęcia. Ten błędny przelew był m.in. przyczyną wstrzymania przez pozwanego płatności na rzecz upadłej.

Pozwana w dniu 21 marca 2016 r. zawarła ze spółką Fabryka (...) S.A. w S. umowę zakupu wierzytelności przysługujących cedentowi względem upadłego w wysokości 118.868,63 zł ze wszelkimi prawami związanymi z tymi wierzytelnościami. Pozwana zawiadomiła upadłego o przelewie i wezwała do zapłaty tej kwoty w terminie 3 dni. Wierzytelność wynikała z faktury nr (...) z dnia 28 sierpnia 2014 r. w wysokości 107 760 zł z odsetkami. Urząd Skarbowy w B. dokonał zajęcia wierzytelności pieniężnej upadłego w stosunku do pozwanego w łącznej kwocie 178.586,33 zł. Pozwany zapłaciła na rzecz organu egzekucyjnego w dniu 14 czerwca 2016 r. kwotę 11.377,50 zł.

Powodem zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości była sytuacja na rynku górniczym, wydłużone terminy płatności oraz restrukturyzacja (...) i pogarszająca się sytuacja (...) S.A. Pozwana posiadała wiedzę o złożeniu tego wniosku, gdyż upadła poinformowała ją o tym już w sierpniu 2015 r., a w styczniu 2016 r. pracownik pozwanej powziął taką wiadomość z informacji telefonicznej uzyskanej w sądzie upadłościowym. Postanowieniem z dnia 9 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy w Gliwicach ogłosił upadłość powodowej spółki, obejmującą likwidację majątku dłużnika (sygn. akt XII GU 213/15). Wcześniejszym postanowieniem z dnia 3 listopada 2015 r. Sąd Rejonowy zabezpieczył majątek dłużnika poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorca sądowego.

Upadła posiadała stały dostęp do systemu komputerowego pozwanego, skąd można było pobrać różne dokumenty związane z umową faktoringu. Były to generowane przez system informacje, na których brak jest podpisów odręcznych. W strefie klienta nie było potrąceń z podpisami członków zarządu pozwanego, na dokumentach tych widniała jedynie informacja o tym kto je sporządził. Potrąceń pozwana nie wysyłała także drogą pocztową. W systemie informatycznym w strefie klienta, udostępniane były faktury, potrącenia, noty odsetkowe i dokumenty dotyczące rozliczenia transakcji. Do tego systemu klient otrzymywał dane dostępu, za pomocą których mógł się zalogować i pobierać dokumenty. Na wydruku z bazy danych zapisywane były informacje o pobranych przez klientów dokumentach. Potrącenia pozwany sporządzał w systemie pomocniczym – rozliczeniowym (...). Upadła nie otrzymała od pozwanej żadnego pisma, w którym pozwana stwierdziłaby, że dokonała potrącenia wzajemnych należności. W systemie komputerowym upadła sprawdzała stan rozliczeń, w tym faktury za wynagrodzenie pozwanego, lecz nie był w nim widoczny fakt dokonania potrąceń wzajemnych wierzytelności. Pozwana pismem z dnia 31 marca 2017 r. zgłosiła w postępowaniu upadłościowym upadłej wierzytelności wraz z oświadczeniem o potrąceniu wierzytelności w wysokości 131.611,10 zł z wierzytelnością upadłego z tytułu umowy faktoringu. Syndyk nie uznał zgłoszonej wierzytelności na liście wierzytelności, a także dokonanego potrącenia. Postanowieniem z dnia 5 grudnia 2018 r. Sędzia-komisarz zatwierdził listę wierzytelności.

Mając tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał powództwo za uzasadnione w przeważającej części. Podlegało ono jedynie oddaleniu w odniesieniu do różnicy pomiędzy kwotą roszczenia głównego żądanego w pozwie, a kwotą jaka wynikała ze zliczenia poszczególnych kwot składających się na to żądanie, tj. kwotą 131.591,10 zł (43.671,58 zł + 50.785,82 zł + 37 133,70 zł), a więc o kwotę 20 zł. Sąd pierwszej instancji nie uznał za skuteczne dokonane przez pozwaną potrącenia wzajemnych wierzytelności do kwoty 131.611,10 zł, przyjmując jednocześnie, że na poczet rozliczenia umowy faktoringu winna zostać zaliczona kwota 11.377,50 zł, czego powód nie kwestionował. Przede wszystkim pozwana nie złożyła przed datą ogłoszenia upadłości skutecznego oświadczenia o potrąceniu. Przedstawione w sprawie wydruki z systemu komputerowego nie zostały podpisane przez osoby uprawnione do reprezentacji pozwanej spółki, a nadto nie zostało wykazane, że upadła mogła się z nimi zapoznać. Również zarzut potrącenia nie został uwzględniony w toku postępowania upadłościowego. W takiej sytuacji pozwana w procesie z powództwa syndyka o zapłatę mogła bronić się zarzutem potrącenia, jeżeli sędzia-komisarz nie uznał potrącenia z wierzytelnością dochodzoną aktualnie przez syndyka.

Oceniając zasadność potrącenia Sąd pierwszej instancji uznał, że było ono nieskuteczne w rozumieniu art. 94 ust. 1 pr.up. Umowa zakupu wierzytelności od wierzyciela upadłej została zawarta w ciągu ostatniego roku przed dniem ogłoszenia upadłości, a nadto pozwana posiadała wiedzę o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości powodowej spółki.

Wynikało to z faktu, że jeszcze na etapie negocjowania warunków umowy faktoringu niepełnego pozwana dokładnie badała sytuację finansową i gospodarczą upadłej, która nie kryła tego, że brakuje jej środków na finansowanie swej działalności. Oceniała tę sytuację jako złą. W trakcie wykonywania umowy pozwana zwracała się do upadłej o przedłożenie dokumentacji finansowej i dokumenty te otrzymywała, a zatem monitorowała na bieżąco jej sytuację ekonomiczną, wiedząc o wielkości jej zobowiązań, ilości dłużników, w tym wierzytelności przysługującej spółce (...) S.A. W takiej sytuacji zawarcie właśnie z tą spółką umowy przelewu wierzytelności z dnia 21 marca 2016 r. zrodziło skutki wskazane w art. 94 ust. 1 pr.up. Ponadto w styczniu 2016 r., a zatem na ponad miesiąc przed zawarciem umowy z (...) S.A., pozwana dowiedziała się o złożonym wniosku o ogłoszenie upadłości. Mogło to nastąpić zresztą wcześniej, gdyż pozwana była informowana o złożeniu wniosku o ogłoszeniu upadłości w sierpniu 2015 r. W dniu 3 listopada 2015 r. sąd upadłościowy zabezpieczył majątek dłużnika poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorca sądowego, co także potwierdza pogorszenie się sytuacji finansowej upadłej. Z uwagi na zawodowy charakter działalności pozwanej oraz specyfikę tej działalności winna ona zachowywać szczególną staranność i ostrożność zawierając umowy faktoringowe, co de facto czyniła gdyż kondycję finansową i gospodarczą swych klientów, w tym także i upadłej spółki. Biorąc pod uwagę charakter działalności pozwanej powinna mieć świadomość nieskuteczności potrącenia dokonane w stanie faktycznym sprawy i konsekwencji z tym związanych.

Reasumując, Sąd pierwszej instancji uznał podniesiony zarzut za nieuzasadniony. W tej sytuacji powodowi należały się z poszczególnych faktur nr (...), (...) i (...) wierzytelności odzyskane przez pozwaną od dłużnika upadłej. Zgodnie z pkt 5 ust. 2 OWU wierzytelności odzyskane przez pozwaną od dłużnika upadłego podlegają pomniejszeniu o należne pozwanemu wynagrodzenie. Sąd uwzględnił jedynie do odliczenia z należnej powodowi kwoty odzyskanej przez pozwaną od dłużnika tylko te kwoty wynagrodzenia pozwanego za obsługę faktoringową, które uznał powód, co doprowadziło do zmniejszenia wierzytelności upadłego w ten sposób, że do zapłaty pozostała kwota 131.591,10 zł. Odliczenia wynagrodzenia pozwanej, na które powoływała się nie zostały uwzględnione w całości, albowiem nie zostały one udowodnione (art. 6 k.c.). Pozwana nie wykazała, w jaki sposób wyliczyła wynagrodzenie z umowy faktoringu, które odliczała od faktury nr (...), za jaki okres czasu i za obsługę, których konkretnie wierzytelności. W związku z tym z faktury nr (...) z pozostałej do przekazania upadłej kwoty 51.045 zł odzyskanej od dłużnika odliczono uznaną przez powoda kwotę wynagrodzenia za świadczenie usług faktoringowych 7.353,42 zł i 20 zł opłaty (...). Z kolei z faktury nr (...) z pozostałej do przekazania upadłej odliczono uznane przez powoda wynagrodzenie w kwocie 9.607,18 zł. Jednocześnie pozwana nie wykazała, że z faktury nr (...) otrzymała od dłużnika jedynie kwotę 118.267,08 zł a nie całą należność, czyli kwotę 120.786 zł. W konsekwencji Sąd przyjął, że po potrąceniu wypłaconej powodowi zaliczki factoringowej z tej faktury (60.393 zł) do przekazania na rzecz przypada kwota 60.393 zł minus należne wynagrodzenie uznane przez powoda (9.607,18 zł), czyli kwota 50.785,82 zł. Natomiast z faktury (...) z pozostałej do przekazania upadłemu kwoty 48 511,20 zł odzyskanej od dłużnika upadłego odliczono uznaną przez powoda do odliczenia kwotę 11.377,50 zł przekazaną na rzecz organu egzekucyjnego przez pozwanego. Pozostałe odliczenia są niezasadne, bowiem pozwana nie wykazała zasadności wystawienia tych faktur a w fakturach wystawionych przez pozwaną za wynagrodzenie z tytułu świadczenia usług faktoringowych, które odlicza od kwot należnych powodowi – faktury VAT nr (...), (...)powoływane są dokumenty, których nie sposób przyporządkować i ustalić, czego w istocie dotyczą i w jaki sposób ustalono wynagrodzenie pozwanej oraz od jakich kwot. Powód zakwestionował zasadność wystawienia faktury VAT nr (...) i (...) jako bezpodstawnie naliczonego wynagrodzenia, a pozwana w żaden sposób nie odniosła się do zarzutów w tym zakresie.

Koszty procesu rozliczono w oparciu o art. 100 zdanie drugie k.p.c.

W apelacji pozwana zarzuciła:

1. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że w okolicznościach faktycznych sprawy, tj. poprzez umieszczenie informacji o dokonanych potrąceniach w systemie informatycznym pozwanej, do którego dostęp miała upadła, nie doszło do potrącenia wierzytelności;
2. naruszenie przepisów postępowania – art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie zasad swobodnej oceny dowodów i bezkrytyczne przyznanie wiarygodności zeznaniom świadka M. B., E. K. i J. Z., podczas gdy pozostają one w sprzeczności z zeznaniami P. K., M. Z. i K. S., co doprowadziło do błędnego ustalenia, że pozwana spółka miała wiedzę o istnieniu podstaw do ogłoszenia upadłości powodowej spółki.

Wskazując na te zarzuty pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja podlegała oddaleniu z następujących przyczyn.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, albowiem znajdują one odzwierciedlenie w zebranych w sprawie materiale dowodowym, który został oceniony zgodnie z wymogami art. 233 § 1 k.p.c. W istocie oba zarzuty apelacji odnoszą się do zagadnienia związanego z prawidłowością oceny dowodów. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie mogły one prowadzić do wzruszenia ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd pierwszej instancji, gdyż pozwana w apelacji nie podważyła oceny dowodów na gruncie jej sprzeczności z zasadami

doświadczenia życiowego lub logicznego rozumowania. Co więcej, apelująca nawet nie twierdzi, że dokonana przez Sąd Okręgowy ocena narusza jeden z tych czynników wyznaczających zasady oceny materiału procesowego.

Nie są w sprawie kwestionowane okoliczności związane ze współpracą stron w zakresie realizacji zawartej umowy faktoringu i nabycia przez pozwaną wierzytelności w stosunku do powodowej spółki od Fabryki (...) S.A., której istnienia oraz wysokości powód nie kwestionuje. W zasadzie w sprawie sporny jest tylko jeden fakt, a mianowicie, czy z uwagi na treści art. 94 ust. 1 pr.up. pozwana skutecznie potrącała wierzytelność dochodzoną przez powoda w niniejszym procesie. Zaakceptowanie skuteczności tego zdarzenia prawnego skutkowałoby uznaniem, że wierzytelność, której powód domaga się ochrony w niniejszym procesie została umorzona (art. 498 § 2 k.c.), a to z kolei prowadziłoby do oddalenia powództwa.

Nakreślona tutaj oś sporu jednocześnie wyznacza okoliczności jakie winny być przedmiotem ustaleń faktycznych i ich subsumpcji pod normę art. 94 ust. 1 pr.up. Jedynie na tle tego zagadnienia winno się ocenić apelację, gdyż pozostałe aspekty sprawy nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia łączącego strony stosunku spornego i z tego względu zostaną one pominięte.

Nie są istotne dla wyniku rozstrzygnięcia sporu okoliczności odnoszące się do problemu, czy pozwana złożyła skuteczne oświadczenie o potrąceniu przed ogłoszeniem upadłości powodowej spółki. Art. 94 ust. 1 pr.up. zawiera wyraźnie zastrzeżenie, że o dopuszczalności potrącenia rozstrzyga data nabycia wierzytelności oraz świadomość nabywcy o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości wierzyciela wzajemnego. Nie ma natomiast znaczenia sama data złożenia oświadczenia o potrąceniu. Hipoteza tego przepisu obejmuje zarówno przypadek złożenia oświadczenia o potrąceniu przed ogłoszeniem upadłości dłużnika – wierzyciela wzajemnego, jak i toku postępowania upadłościowego. Analogicznie problem ten jest postrzegany w judykaturze (por. uchwałę Sądu Najwyższego (7) z 4 września 2013 r., III CZP 26/13, OSNC 2014, nr 6, poz. 55 oraz przywołane tam orzecznictwo).

Niezależnie zatem od tego, czy pozwana skutecznie złożyła przed ogłoszeniem upadłości powodowej spółki oświadczenie o potrąceniu, poza sporem pozostaje fakt, że oświadczenie o potrąceniu złożyła w toku postępowania upadłościowego – wraz ze zgłoszeniem sędziemu-komisarzowi wierzycielowi przedstawionej do potrącenia. Jest bezsporne, że zarzut potrącenia nie został uwzględniony na liście wierzytelności. Istotne dla sprawy jest to, że odmowa uznania potrącenia na liście wierzytelności nie pozbawia prawa wierzyciela do podniesienia zarzutu potrącenia w procesie wytoczonym przeciwko niemu przez syndyka o zapłatę wierzytelności należnej upadłemu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2007 r., III CZP 125/06, OSNC 2007, nr 11, poz. 162 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 17 stycznia 2007 r., II CSK 315/06 i z 13 stycznia 2006 r., III CK 360/05). Taki też model obrony przyjęła pozwana w niniejszym procesie, gdyż nie kwestionując istnienia i wysokości dochodzonej przez powoda wierzytelności podniosła zarzut potrącenia wierzytelności, który nie został uznany w postępowaniu upadłościowym. Z tego też względu sprawa podlegała ocenie jedynie pod kątem przesłanej skuteczności potrącenia w oparciu o regulację zawartą w art. 94 ust. 1 pr.up. Ustalenia zatem faktyczne Sądu pierwszej instancji co do złożenia przez ogłoszeniem upadłości powodowej spółki nie miały znaczenia dla sprawy. Z tej przyczyny także i zarzut apelacji w odniesieniu do tej kwestii był bezprzedmiotowy dla rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 94 ust. 1 pr.up. dotyczy sytuacji, gdy dłużnik nabywając wierzytelność wiedział istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości wierzyciela wzajemnego. Przepis ten nie obejmuje przypadku, gdy nabywca wierzytelności posiadał wiedzę o niewypłacalności już po przejściu na niego wierzytelności, w szczególności w dacie złożenia świadczenia o potrąceniu. Jednocześnie dla zastosowania tego przepisu nie wystarczy samo wykazanie, że nabywca przy zachowaniu należytej staranności powinien był nabywając wierzytelność wiedzieć o podstawie niewypłacalności wierzyciela wzajemnego. Ograniczenie potrącenia przewidziane w tym przepisie ma na celu zapewnienie równego traktowania wszystkich wierzycieli w postępowaniu upadłościowym poprzez zapobieżenie sytuacjom, w których niektórzy wierzyciele – wykorzystując posiadanie wiedzy o niewypłacalności kontrahenta nabywaliby wierzytelności jedynie w celu dokonania potrącenia, unikając tym samym spłaty własnego długu na rzecz upadłego. Taka sytuacja prowadziłaby wprost do zmniejszenia funduszy masy upadłości, a w konsekwencji do umniejszenia rozmiarów zaspokojenia pozostałych wierzycieli w tym postępowaniu. Z uwagi na fakt, że omawiany przepis nie zawiera praesumptio iuris posiadania przez

nabywcę wiedzy o podstawie niewypłacalności wzajemnego wierzyciela, stosowanie do ogólnych reguł dowodowych w procesie (art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c.) ciężar wykazania wiedzy o podstawie niewypłacalności spoczywa na tym uczestniku postępowania cywilnego, który chce skorzystać z ograniczenia potrącalności, o jakim mowa w art. 94 ust. 1 pr.up. W realiach niniejszej sprawy tenże ciężar procesowy spoczywał na powodzie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego powód sprostał wymogom procesowym w tym zakresie, a twierdzenia apelacji, że pozwana nie posiadała wiedzy o niewypłacalności powodowej spółki są jedynie nieprzekonywującą polemiką z oceną dowodów przeprowadzoną przez Sąd Okręgowy.

Nie powielając poszczególnych ustaleń Sądu pierwszej instancji, z którymi zgadza się Sąd Apelacyjny, zwrócić uwagę winno się na zasadnicze kwestie, które w sposób nie budzący wątpliwości przemawiają za słusnością zajętego stanowiska przez Sąd Okręgowy.

Jak ustalono wniosek o ogłoszenie upadłości spółka złożył w dniu 4 sierpnia 2015 r., a do ogłoszenia upadłości doszło na mocy postanowienia z dnia 9 lutego 2017 r. Jak zeznał w sprawie świadek P. K. – doradca klienta ze strony pozwanej spółki – o postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości spółki dowiedział się na podstawie rozmowy telefonicznej z Sądem Rejonowym na początku stycznia 2016 r. O tym, że takie postępowanie toczy się pozwana wiedziała wcześniej, co potwierdza korespondencja mailowa z okresu 29 grudnia 2015 r. – 4 stycznia 2016 r., w której informowano ją, że spółka złożyła wniosek o zabezpieczenie majątku, przesyłając odpis wniosku w tym zakresie z dnia 7 grudnia 2015 r. Wynika z niego, że przeciwko spółce prowadzonych jest 8 postępowań egzekucyjnych z rachunków bankowych, a upadła domaga się uchylecia dokonanych zajęć komorniczych. Niezależnie zatem, czy wcześniej pozwana posiadała wiedzę na temat niewypłacalności powodowej spółki, to oczywistym jest, że nastąpiło to najpóźniej dnia 4 stycznia 2016 r. Co prawa w apelacji podnoszono, że nie zostały uwzględnione w omawianym tutaj zakresie zeznania świadków ze strony pozwanej, nie mniej jednak nie mogą one być uznane za wiarygodne. Świadek M. Z. zeznała, że wiedzę o złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości pozwana posiadała już w lipcu 2015 r., nie mniej jednak dnia 10 grudnia 2015 r. uzyskano informację z Sądu, że taki wniosek nie został złożony. Z kolei wiceprezes zarządu pozwanej – K. S. zeznała, że spółka nie posiadała wiedzy o złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, gdyż nie zasięgano w tym celu informacji w Sądzie. Lektura tych dwóch zeznań dowodzi ich sprzeczności i tym samym pozbawia wiarygodności. Słusznie w tej sytuacji uznano za wiarygodne zeznania P.K., gdyż są zgodne z zeznaniami J. Z. i M. B. oraz w/w korespondują email. Na podstawie całokształtu oceny materiału dowodowego uprawnione było przyjęcie wniosku, że najpóźniej na początku stycznia 2016 r. pozwana posiadała wiedzę o niewypłacalności powodowej spółki.

Mając wiedzę o niewypłacalności spółki pozwana nabywa na drodze przelewu w dniu 21 marca 2016 r. w stosunku do powodowej spółki wierzytelności po to jedynie, aby spłacić własne wobec niej długi – czego przejawem jest późniejsze oświadczenie o potrąceniu. W dniu 9 lutego 2017 r. doszło wszakże do ogłoszenia upadłości powodowej spółki, a zatem przed upływem roku od nabycia wierzytelności. W świetle zatem art. 94 ust. 1 pr.up. potrącenie nie było dopuszczalne.

Mając na względzie powyższe okoliczności apelacja pozwanej na podstawie art. 385 k.p.c. jako pozbawiona podstaw podlegała oddaleniu.

O kosztach postępowania drugoinstancyjnego orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 i 3 oraz art. 99 k.p.c. zasądzając od pozwanej na rzecz powoda kwotę 4.050 zł tytułem kosztów zastępstwa radcowskiego (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Tj. Dz. U. z 2018 r., poz. 265).

SSA Katarzyna Żymelka SSA Tomasz Pidzik SSA Dariusz Chrapoński